

В данной статье мы обратились к теме женщины в традиционных народных сказках Китая. Живой интерес, который вызывает китайская народная сказка у наших современников, не является случайным, так как он обусловлен ее неповторимым национальным колоритом и высокими идейно-художественными качествами. Глубокая мудрость народа, высокая поэтичность образов, светлая и стойкая вера в силы и возможности человека, его чистоту и моральное целомудрие, острая сатира, неподражаемый и несравненный юмор, занимательность повествования, доступность и простота содержания – это лишь некоторые достоинства, которые издревле привлекали и привлекают до сих пор к китайской народной сказке. Рассмотрим несколько китайских традиционных народных сказок, в которых раскрывается предмет нашего исследования.

Китайская народная сказка «Горы бессмертия» повествует о вечной и всепобеждающей любви мужчины и женщины. В сказке раскрывается история взаимоотношений девушки необыкновенной красоты по имени Сола и юного пастуха. Молодые люди искренне полюбили друг друга, и в их сердцах вспыхнуло сильное взаимное чувство. Однако к несчастью их любви позавидовал злой и корыстный князь. Он захватил молодую возлюбленную и задумал насильно сделать своей младшей женой. Несчастную Солу посадили одну в крошечную темную каморку, где она горько плакала и сетовала на свою несчастную судьбу. Сола не могла забыть своего возлюбленного. В ее душе вспыхнул огонь желания вырваться из тюрьмы.

Узнав о произошедшем, юноша сильно опечалился и принял решение, во что бы то ни стало освободить свою возлюбленную из заточения. Воспользовавшись тем, что мрачный страж крепко спал, юноша в полночь пробрался в каморку и освободил возлюбленную. Однако проснулись охранники и начали преследовать беглецов. Молодую пару схватили, юношу казнили, а девушка умерла от горя.

Чтобы возлюбленные не смогли соединиться после смерти, князь приказал похоронить тело девушки на восточном берегу, а останки пастуха рассеять на западном. Однако один добрый старик собрал разбросанные в поле останки юноши, похоронил их на западном берегу реки. Через некоторое время на удивление людей, на месте могил молодых возлюбленных выросли две горы, вершины которых срослись в виде большого каменного моста. Вершины двух гор до сегодняшнего дня величественно возвышаются на противоположных берегах реки. Люди назвали их Горами Бессмертия.

Другая китайская народная сказка «Мост матери и сына» повествует историю старой женщины и ее сына Паньваня из деревни Пинцзывэй. Жизнь их была нищенской: сыну приходилось каждый день пасти чужой скот, а старой женщине собирать для продажи хворост. Паньвань был довольно ловким и подвижным юношей: любил бегать, прыгать, лазать по деревьям, поднимать огромные каменные глыбы, кувиркаться с разбегу через голову. Паньвань был очень здоровым и крепким человеком.

Около селенья, в котором жили мать и сын, протекала небольшая река, через русло которой был переброшен красивый и крепкий каменный мост с беседкой для отдыха путников, который держался на пяти каменных столбах. Однако во время сильного зимнего ветра вода в реке стала сильно подмывать эти каменные столбы.

В один холодный день ветер с севера разбушевался необычно сильно и каждый его порыв с легкостью вырывал огромные деревья. Юноша гнал свое стадо через этот мост, который дрожал и качался от порывов ветра, словно он был сделан из бумаги. Один каменный столб уже повалился, да и сам мост готов был рухнуть в воду. Через мост проходила главная дорога, утрата моста могла стать для жителей Пинцзывэй трагедией. Долго не думая, Паньвань прыгнул с моста в холодную воду, залез под мост и стал руками и головой держать его свод. Боясь пошевелиться, Паньвань застыл, как будто его сделали из стали. Руки юноши моментально отекали, но опускать их было нельзя, так как мост мог рухнуть. Паньвань изо всех оставшихся у него сил мужественно держал мост.

В это время его мать, возвращаясь с хворостом домой, увидела все произошедшее с ее сыном и прыгнула в реку ему на помощь. Старуха уперлась руками и головой в свод каменного моста и вместе с сыном в ледяной воде стала поддерживать мост. Герои сказки окаменели, но не перестали удерживать мост, который был так необходим жителям деревни. Мать и сын превратились в каменные столбы и крепко держали своды моста, который благодарные жители стали называть Мостом Матери и Сына.

Нами проанализированы две китайские традиционные народные сказки, в которых раскрывается образ женщины через вечные и неисчерпаемые темы любви и материнства.

Александра Шрубок

НАРОДНЫЯ ЎЯЎЛЕННІ БЕЛАРУСАЎ ПРА МАСТЫТ У КАРОЎ: ЭТЫЯЛОГІЯ І СЕМАНТЫКА

Арганічная і значная частка народнай ветэрынарыі беларусаў – комплекс абрадаў, звычаяў і ўяўленняў, звязаных з удойнасцю і малаком: «адмыканне» малака пасля ацёлу; адбіранне малака дэманічнымі і іншымі істотамі; магія і табу, звязаныя з даеннем кароў. Асаблівым багаццем міфалагічных уяўленняў і семантычнай насычанасцю вылучаюцца тут рытуальна-магічныя практыкі, звязаныя з лекаваннем мастыту ў кароў.

Сімптоматыка мастыту (запалення малочнай залозы) выяўлялася ў зацвярдзенні і ўздудці вымені, знікненні ці пагаршэнні якасці малака, і асабліва ў з'яўленні ў малацэ крыві. Цалкам рэальныя прычыны

ўзнікнення захворавання, такія як, напрыклад, удар вымені, зліваюцца ў народнай традыцыі з прычынамі, логіка якіх можа быць больш-менш задавальняюча вытлумачаная толькі ў сістэме міфапаэтычных уяўленняў.

Народная этыялогія гэтай хваробы ў большасці выпадкаў звязаная з уяўленнямі пра пранікненне і ўплыў дэманічнага. Так, знікненне малака, набуханне вымені ці з'яўленне крыві ў малацэ лічылася вынікам шкоднага ўздзеяння такіх дэманалагічных персанажаў, як дамавік, хлeўнік, дваравы (перадусім, чужы, «наброжы») [6, с. 524-525]. У ролі іншых вінаватых выступае пэўны шэраг жывёл хтанічнай прыроды: змяя (вуж) ці жаба, якія, згодна з народнымі ўяўленнямі, могуць смактаць каровіна вымя, тым самым адбіраючы ў жывёлы малака (часта пры гэтым выступаючы своеасаблівамі «агентамі» ведзьмаў) [4, с. 151].

Найчасцей жа сярод іншых прадстаўнікоў жывёльнага свету ўзгадваюцца ластаўка і ласіца: *«Кровью, хоть ударено вымя, хоть ласточка пролетит, ласка это тоже недобре. Соить кровь на землю и маленькую асиновую веточку забивают на это место, тогда памагае»* (ПА: зап. Малчанова Л.А. у в. Ручаеўка Лоеўскага р-на). Абедзве гэтыя істоты ў народнай традыцыі надзяляюцца здольнасцю спрыяць вядзенню свойскай жывёлы. Акрамя таго з ластаўкай і ласіцай ва ўсходнеславянскай традыцыі бывае звязаны выбар масці жывёлы, што дэманструе цесныя сувязі і ўзаемапранікненне ўяўленняў, звязаных з гэтымі істотамі. Пры гэтым ласка ўвогуле характарызуецца шырокім арсеналам дзеянняў у дачыненні да свойскай жывёлы, перш за ўсё звязаных з каровіным малаком, што звязвае яе і змяшчае ў адзін шэраг з вужом і жабай; з іншага боку, ласка даволі часта ўяўляецца як зааморфны воблік дамавіка (а ва ўсходнім Палессі яны даволі часта цалкам атаясамліваюцца [1, с. 228]). Падабенства ж ластаўкі і ласкі, якое адлюстроўваецца ў народнай традыцыі, звязваецца даследнікамі з роднасцю іх назоваў. Так, да прыкладу, у старажытнарускіх помніках словы «ласточка», «ластича» і да т.п. выкарыстоўваліся для азначэння як ластаўкі, так і ласіцы [1, с. 631-632].

Тыповай прычынай для ўзнікнення мастыту ў кароў, як і для шэрагу іншых хвароб свойскай скаціны і людзей, лічылася сурокі альбо шкоднае магічнае ўздзеянне пэўных асоб: *« - А як крою доіцца? - Тая відна ўкусіла, п'яўка тая ўкусіла, а бывае і ўрок. Абязацельна нада хадзіць шаптаць. Во такія вочы як глянуць, нада шукаць бабак»* (зап. Валодзіна Т.В. у в. Баршчоўка Добрушкага р-на).

Сярод найбольш распаўсюджаных сімвалічных дзеянняў, скіраваных на лекаванне ці пазбаўленне ад мастыту, можна назваць наступныя:

- сцерці/высцерці (*«Оттырала тыме штанамы скрузь голову і хребетніка, от протывленья оттырала»*) (ПА: зап. Тэр-Аванэсава А.В. у в. Радзеж Маларыцкага р-на). Семантыка гэтай акцыі звязваецца з механічным ўспрыманням самога дзеяння – сціраннем бруду, пылу і да т.п. [2, с. 35], ускладняючыся сімвалікай артэфакта альбо рэчыва, якія пры гэтым скарыстоўваюцца. Сярод апошніх трэба адзначыць перадусім штаны, кашулю, мачу, якія выступаюць тыповымі атрыбутамі «сцірання» сурокаў. Часам эфект «сцірання» мастыту, які праяўляўся ў з'яўленні крыві ў малацэ, дасягаўся, згодна з прынятымі *similia similibus curantur*, «падобнае лечыць падобным», з дапамогай выкарыстання менструальных выдзяленняў: *«А яшчэ абціралі месячнымі, ці рубашкай, ці трапкай. Гэта тожа добра памагае»* (зап. Валодзіна Т.В. у в. Калошаўшчына Маладзечненскага р-на ад Янушкевіч Г.В., 1932 г.н.).

- змыць (*«А як кроў у малацэ? Вады ідзёт. Эта карова, дапусцім, табе зайздросьціць таварышка. Дась вады чалавек, памые яе, ад рог і на спіну, перахростак зробіць»*) (зап. Валодзіна Т.В. у в. Пятровічы Смалявіцкага р-на ад Зелянкевіча М.Н., 1930 г.н.). У дадзеным выпадку, як і ў папярэднім прыкладзе са «сціраннем», актуалізуецца семантыка ачышчэння ад хваробы.

Цэлы комплекс захадаў, скіраваных на пазбаўленне ад мастыту, аб'яднаны агульным матывам адпраўлення хваробы. Тут істотную ролю адыгрываюць перадусім локусы адпраўлення, альбо аб'екты, што таму садзейнічаюць. Так, здаіўшы малако хворай каровы, гаспадыня разам з малаком магла «перадаць» мастыт іншым жывёлам – сабаку ці свінням: *«Ластачка як переляціць чэраз карову пад ногі і тады будзец з кроўю малако. Тады доўга не ядуць яго, выдаюць і выліваюць, свінням ці каму»* (зап. Валодзіна Т.В. у в. Падсобнае Бабруйскага р-на ад Шавалды Т.Я., 1918 г.н.); *«Як кроўю доіцца? Тады гэта малако сабаку даюць. На парог наставюць гэта малако, ён прыскочыць і паець. Эта што ластаўка пад пузам прыляціць»* (зап. Валодзіна Т.В. у в. Вяляцічы Барысаўскага р-на ад Мажэйка Т.І., 1922 г.н.). Адправіць хваробу таксама было магчыма на бягучую ваду, выліўшы здоенае малако ў рэчку ці ручай: *«А як у каровы кроў у малаке? Тады мне так пасаветавалі. Нада падаіць і эта малако на рэчку несць і па цячэнню вады выліць»* (зап. Валодзіна Т.В. у в. Каробчына Мсціслаўскага р-на ад Барсуковай К.П., 1925 г.н.).

Шырока распаўсюджаны матыў адпраўлення хваробы ў іншую, чужую прастору назіраецца і пры такіх дзеяннях, калі малако хворай жывёлы вылівалі на зямлю, забіўшы туды затым асінавы калок: *«Як ластоўка переляціць пад пузам у карові - буде малако с кровью. Тада ее доять нахресць на капыты, і туды, где падаілы, асиновый колік забивают»* (ПА: зап. Уладзімірава А.Б. у в. Прысна Веткаўскага р-на). Выбар асіны ў якасці расліны, прыдатнай для адпраўлення хваробы ў іншасвет, знішчэння хваробатворнай існасці, абумоўлены яе выразнымі ў традыцыйнай культуры апатрапейнымі, адгоннымі і медыцыўнымі якасцямі, што падмацоўваецца дадатковым сімвалізмам забівання хваробы вострым прадметам (калком).

Семантыка вострага, як дзейснага сродка супраць дэманічнай сутнасці хваробы, яскрава адлюстравана і ў рытуалах даення хворай жывёлы праз пэўныя артэфакты. Сярод найбольш распаўсюджаных атрыбутаў тут вылучаюцца розныя вострыя металічныя прадметы: *«Девет іголак в цедылку клалі і терез цедылку молоко лілі»* (ПА: зап. Сухавіцкая І.М. у в. Спорава Бярозаўскага р-на); *«У мяне многа карова даілася кроўю, даілася. Тады*

праз нажы, цераз нож даілі, ці што якую брытву кідалі ў даёнку, такую безапасную. І я кідала тожа» (зап. Валодзіна Т.В. у в. Баяры Барысаўскага р-на ад Антонай Е.А., 1928 г.н.).

Асобнай увагі заслугоўвае матыў даення каровы, пералівання «дрэннага» малака праз якую-небудзь адтуліну («*Каменчык такі с дырочкой бралі і лілі молоко праз него, цедылі*») (ПА: зап. Сухавіцкая І.М. у в. Споравы Бярозаўскага р-на); «*Краз конскую чыстую падкову цадзілі*»; «*Цеділі праз дырку ат палена, калі адрублівалі сучок*» (ПА: зап. Лазоўская Е.В. у в. Тухавічы Ляхавіцкага р-на) і асабліва праз вячальны пярсе́нак гаспадыні («*Праз пярсе́нак хазяікі даілі, праз пярсе́нак хазяікі, еслі венчанья яны ш. Даілі, нада, каб праз пярсе́нак малако падаіць, тады ўжо кроў прыкраішчаіцца*») (зап. Валодзіна Т.В., Лобач У.А. у в. Чэчукі Докшыцкага р-на ад Чачуковіч Р.І., 1936 г.н.). У дадзеным выпадку назіраецца сінтэз семантыкі ўзнаўлення / перанараджэння і акружэння каровы, з мэтай абараніць яе на будучыню ад шкоднага ўплыву [3, с. 175]. Падобны ж прычып рытуальна-магічнага лекавання выкарыстоўваецца пры пераводзе каровы праз зняты з бочкі абруч.

Такім чынам, у комплексе ўяўленняў пра ўзнікненне мастыту ў кароў актуалізуецца міфалагічныя ўяўленні беларусаў. Народная этыялогія дадзенага захворвання звязаная з вераваннямі пра дэманалагічны і хтанічны свет у сваёй сувязі са светам чалавека і яго гаспадаркай. Семантыка рытуальна-магічных захадаў, скіраваных на пазбаўленне жывёлы ад мастыту ў сваю чаргу актуалізуе характэрныя для традыцыйнай мадэлі свету пераказнікі паміж рознымі кодамі: цялесным, прадметным, прыродным і г.д. Аналіз тэрапеўтычных магічных захадаў супраць мастыту кароў дэманструе пры гэтым наяўнасць функцыянальных сувязей з іншымі лекавальнымі і апатрапеічнымі захадамі, што існуюць у сістэме народнай ветэрынарыі і медыцыны беларусаў.

Спіс літаратуры:

1. Гура, А.В. Символика животных в славянской народной традиции / А.В. Гура. – М.: Индрик, 1997. – 912 с.
2. Валодзіна, Т.В. Лекавальныя рытуальна-магічныя практыкі беларусаў / Т.В. Валодзіна // Народная медыцына: рытуальна-магічная практыка / уклад. і паказ. Т.В. Валодзінай. – Мінск : Беларус. навука, 2007. – С. 5–77.
3. Левкиевская, Е.Е. Славянский оберег. Семантика и структура / Е.Е. Левкиевская. – М. : Индрик, 2002. – 336 с.
4. Никифоровский, Н.Я. Простонародные приметы и поверья, суеверные обряды и обычаи, легендарные сказания о лицах и местах / Н.Я. Никифоровский. – Витебск, 1897. – 307 с.
5. ПА – Палескі архіў Інстытута славяназнаўства РАН (Масква).
6. Шейн, П.В. Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-Западного края : в 3 т. / П.В. Шейн – СПб. : Императ. Акад. наук, 1893.– Т. 2 : Сказки, анекдоты, легенды, предания, воспоминания, пословицы, загадки, приветствия, пожелания, божба, проклятия, ругань, заговоры, духовные стихи и проч. – 751 с.

Ци Шен Ся

НОВОГОДНИЙ БЛАГОПОЖЕЛАТЕЛЬНЫЙ ОРНАМЕНТ В ТРАДИЦИОННОМ ИСКУССТВЕ КИТАЯ

Китайский традиционный орнамент – понятие достаточно широкое. Его корни уходят в глубокое прошлое, но он актуален и в настоящее время. Существует множество типов орнамента, которые развивались на протяжении тысячелетий. Смысловая наполненность и разнообразие форм китайских орнаментов огромны, но, в целом, существует стилевое единство всех узоров. Их характерные особенности – внимание к красоте формы и смысловому содержанию. Разнообразное искусство орнамента, являющееся неотъемлемой частью китайской культуры, вобрало в себя традиции и обычаи, народную философию, традиционный образ мышления, эстетику, достижения тысячелетней культуры и истории Китая. Так, в древнем обществе орнамент имел магическое, тотемное значение, в феодальный период отражал политические взгляды, а в новое время получили распространение национальные благопожелательные орнаменты.

Произведения народного декоративно-прикладного искусства Китая, безусловно, являются важным компонентом искусства страны. Большая их часть имеет яркий оптимистический колорит. Китайские традиционные орнаменты можно разделить на несколько групп: узоры с изображением небесных явлений (облака, молния), геометрические узоры, растительные узоры, зооморфные узоры, узоры-пожелания, символизирующие счастье, процветание, долголетие, радость, богатство и т.д.

Особенное значение в народной среде приобрели новогодние благопожелательные орнаменты. Начало нового года по китайскому лунному календарю называется Праздником Весны. Это самый важный праздник для китайского народа, он является символом единения, процветания, надежды на счастливое будущее. Согласно письменным источникам, традиция отмечать Праздник Весны в Китае имеет 4000-летнюю историю. Время празднования удлинялось, празднования становились все богаче. Новый год в современном Китае стал самым важным, торжественным, оживленным, шумным и радостным традиционным праздником. 30 числа 12-ого месяца в канун Нового года каждая семья по обычаю наклеивает возле дверей парные полосы красной бумаги с новогодними пожеланиями, на двери наклеивают изображения богов-хранителей входа, а в комнатах раскладывают новогодние картинки.

Иероглиф «счастье». Примером повсеместного распространения новогоднего благопожелания является иероглифический орнамент «счастье, достаток, долголетие и любовь», он стал любимым традиционным народным сюжетом. Образцы изображений иероглифа «счастье» являются очень многочисленными,